

Ughy Szabina

Egy évszak

Aznap éjjel ketten voltak ügyeletesek. A harmadik nővér a műszak kezdetén telefonált oda, hogy belázasodott a kislánya, nem hagyhatja magára.

– Nem baj, dehogyis – mondta Ágnes erőltetett kedélyességgel –, megoldjuk, tényleg.

Volt már ilyen. Hét kórterem, bennük öt-hat ágy. Közel negyven ember. Ha csak egyszer cserél mindenki alatt pelenkát, és egyszer ad inni, már eltelt a fél műszak. Tudta, kemény éjszakája lesz, mert láncdohányos kolléganője, Evelin legalább félóránként rágyújtott a nővérszoba ablakában. Ha szólt a csengő, még ráérősebben dohányzott.

– Mi olyan sürgős – felelt a neonlámpa fényével –, mi olyan nagyon sürgős? – Azzal kifújta a füstöt, és ha ismét jelzett valaki, gyakran újabb cigarettára gyújtott.

Ágnes nem ilyen volt, pedig már öt éve dolgozott a kórház ápolási osztályán. Az emberek többsége egy-két évnél tovább nem bírta a tizenkétórászt, a szagokat, azt, hogy a betegek otltétének célja már nem a gyógyulás, hanem tulajdonképp maga a halál volt.

Az éjszakázást különösképp szerette. Olyankor nem kellett az etetéssel bajlódni. Elég volt a fürdetés, huzatolás, a felfekvések gyulladt és gennyes bőrének fertőtlenítése, átkötözése. Szerette azt az érzést, amikor a beteg tisztaságával valahogy a méltóságát is visszanyerte egy-egy múltó pillanat erejéig.

Mindig voltak kedvencei, olyanok, akiknek reggelente megörült, ha életben találta őket. Anna néni már fél éve az osztályon volt, és azon sclerosisos betegek közé tartozott, akinek a tudata teljesen tiszta maradt. Beszélni szinte alig beszélt, de ha igen, akkor a nővérekkel vagy épp szobatársaival kifejezetten kedves és előzőkeny volt. Még akkor sem lett ellenséges, amikor bekerülése után alig egy héttel, egy éjszaka eltűnt füléből a gránátköves fülbevaló.

Ágnes, ha nappaloként dolgozott, volt úgy hogy tíz percet is rá tudott szólni Anna néni etetésére. Apró adagokat adott neki, megvárta, amíg a néni lenyeli a falatot, és mindig megkérdezte tőle, hogy éhes-e még. A betegek többsége mindig tátotta a száját, a demensek egyszerűen elfelejtették, hogy már ettek, elfelejtették már azt is, mi a különbség jóllakottság és éhség között.

Mikor odalépett az ágyához, Anna néni rámosolygott.

– De jó, hogy itt van, kedvesem – szólalt meg rekedt hangon, egy kicsit hangosabban a kelleténél. Napok óta nem szólt senkihez, be kellett járnia hangja erejét. – Valamit mindenképp el kell ma éjjel mondanom magának.

– Nem tudom, mikor, Anna néni, ma este nagyon sok munkám van, és csak ketten vagyunk.

– Nem baj, én itt várok magára – mondta a néni, mire Ágnes kissé elmosolyodott.

Csak négy órával később, fél háromkor tudott újra benézni. Anna ugyanúgy, tágra nyílt szemmel feküdt. Álomosságnak nyoma sem volt az arcán. A többiek hangosan horkolva aludtak a folyosó fényétől félhomályos szobában.

– Micsoda hőség – pihegett Ágnes, miközben egy textilruhával letörölte az izzadságot Anna néni arcáról és mellkasáról. – Most talán van egy szabad tíz percem. Mit tetszik?

– Hőség? Igen. Nyár van, ugye?

Ágnes csak bólintott.

– Mit szeretne mondani, Anna néni?

– Szeretnék magának elmondani valamit, mert tudom, hogy maga igazán figyel rám.

– De hát ez a munkám.

– Ó, kedvesem, tudom én, hogy megy ez. A múltkor is úgy megráncigált az a férfi nővér, hogy azóta is be van kékülve a karom, de nem panaszkodni hívtam magamhoz.

– Hanem? Kezdje csak – mondta kissé türelmetlenül, de nem rosszindulatból Ágnes. Hozzászólt már ahhoz, hogy tömondatokkal szólnak hozzá, és hogy ő is csak röviden, a legszükségesebb parancsszavakkal válaszol. Sokszor kértek tőle a betegek ételt, csokit, alkoholt, a férfiak néha otromba dolgokat súgtak neki, de az is előfordult, hogy azt kérték, ölje meg őket.

– Még sosem beszéltem erről senkinek, de most már úgy nyom belülről, mintha egy kő nőne a tudóm alatt. Nem akarok úgy meghalni, hogy ezt magammal viszem.

Ágnes odaült az ágy szélére, jól esett végre leülni egy kicsit, és még jobban esett gumi klumpájából kihúzni apró, dagadt lábfejét.

– Könnyű volna azt mondani, hogy a férjem halála után kezdődött, de valójában már sokkal korábban, talán amikor általános iskolás volt a fiam, felső tagozatos. Olyan harmincöt-harminchat éves lehettem akkoriban. A férjem akkor már évek óta csalt, de nem volt kedvem erről vitázni, meg aztán jól megvoltunk, tiszteltük egymást. Diszkrét ember volt, és annál a nőnél jóval nagyobb gondom is akadt. Dorka lányom akkor lett iskolás, de még mindig bepisilt, anyám rákja sem javult, a férjem cége újabb telephelyet nyitott Békéscsabán, emiatt még idegesebb volt, mint általában. Amúgy is folyton megmondta, mit csináljak, de ő olyan ember volt, hogy minél több dolgot kellett kézben tartania, annál szigorúbban és precízebben irányította a dolgokat. Ő mondta azt, amikor megismerkedtünk, hogy hagyjam abba a szinkronúszást, ne parádézzak ott félmeztelenül a vízben.

Egy pillanatra elhallgatott Anna néni, Ágnes pedig megitta. Az idős asszony nagyot kortyolt a jól kiengedett, ám erősen klórszagú vízből, majd folytatta:

– Talán akkor vettem először észre, amikor a gyerekeknek tízórait készítettem. Hogy is mondjam. Ahogy néztem a kezem, azt éreztem, hogy nem én csinálom mindezt, hanem csak egy kéz szeli ketté a zsemlet, ken bele margarint, pakolja meg szalámmal és egy kis paprikával. Egy kéz, amihez semmi közöm sincs. Egy kéz, rajta már tizenöt éve a férjemtől kapott gyűrű. Egy kéz, amit hetente manikűrös csinósított. Egy kéz, rajta a sütő égette lila heg, a kéz, amivel annyi szép és mocskos dolgot csináltam, épp a gyerekeimnek pakolt uzsonnát... Az a kéz olyan otthonosan mozgott a konyhában, hogy szinte zavarba jöttem, mert azt éreztem, egy idegen nyúlkál a dolgaimhoz. De csak pár másodpercig tarthatott az egész, aztán megnyugodtam, és hosszú időre el is felejtettem azt a borzasztó magányt, amit akkor éreztem.

A szomszéd szobában sípolni kezdett az egyik infúzióadagoló. Amíg Ágnes a klumpája után kutatott lábfejevel, Evelin futott el a kórterem előtt. Anna néni talán

észre sem vette a dolgot, monoton hangon, mintha egy papírról olvasná fel, folytatta történetét:

– Aztán egyre többször tűnt föl, hogy eljött egy újabb tél vagy egy újabb tavasz, és bár jól esett februárban újra látni a kék eget, áprilisban a bodzába vagy az első fagyok idején, hajnalban beleszagolni a fémszagú levegőbe, mégis valahogy olyan gyorsan jött egyik hónap a másik után, hogy valahogy nem tudtam már örülni nekik. A hideg vagy a hőség valahogy távolra került tőlem. Sokszor csak akkor jöttem rá, hogy tavasz van, amikor a piacra kiérve láttam, hogy mindenhol fejes salátát árulnak. Arra, hogy itt a nyár vége, meg onnan, hogy a gyerekek fehér ingben, sötét aljban mennek az évnýtóra. Hogy is magyarázzam, az évszakok és az évek egymásra csúsztak, mint amikor egyszer bent maradt a film papa fényképezőjében, és egymásra fotóztunk egy tiszafüredi nyaralást meg a karácsonyt. Már nemcsak a kezem volt idegen, hanem az egész testem. Nem tudtam, hogy ez még csak a kezdet, és hogy ez az érzés terjed tovább, és elvesz tőlem mindent, amit igazán szerettem.

Ágnes lehunyta szemét, talán a fáradtságtól, talán, hogy jobban oda tudjon figyelni a nénire.

– Aztán valahogy Dorka leszokott arról, hogy bepisiljen, elvégezte az egyetemet. Valami mindig jött, lett, elmúlt, de bármi is volt az, már egyre kevésbé lepődtem meg rajta, úgy éreztem, mindenre tudom a megoldást. Elvetélt a menyem? Beázott a plafon? Meghalt az anyám? Feltörték a kocsinkat? Mindenre volt megoldás. És a férjem mindig megmondta, mi a következő lépés. Csodáltam, de sokkal inkább félttem tőle, sőt, valójában gyűlöltem őt. Azt hittem, ez a szerelem, holott negyvenéves korom után már külön szobában aludtunk. Ahogy kiröpültek a gyerekek, Péter fiam szobája lett az övé, hallgathatta a lemezeit, a lányom szobája meg az enyém. Úgy éltünk együtt, mint két diák. Nekem is lett közben egy nálam tíz évvel fiatalabb szeretőm. Nehéz mesterség az. A szeretők folyton várnak. Mikor van az egyiknek egy szabad órája, a másíknak egy délelőttje, amikor elutazik a házastárs. Mégis, lett végre valamim, ami csak az enyém volt. Aztán egy este korábban ért haza a férjem, én meg csak kilenc után. Rögtön tudta, hogy mi a helyzet. Azt mondta, ezt a kis tévedést most azonnal megszüntetjük. Így, megszüntetjük. És így is tettem. Nem beszéltünk róla többet. Ott volt szenvedélynek a politika, aztán meg nagyszülők lettünk. Kezdődött megint előlről egy emberévszak, a nagy ringlispíl. Jöttek a régi, kedves célok: enni adni, betakarni, tisztába tenni, megnyugtatni. Persze sírtam vagy épp nevettem, mint mindenki más. Tudtam, pontosabban a testem még tudta, hogy így kell viselkedni, de bennem, belőlem valami egyre csak távolodott. Már nemcsak a kezem volt idegen, hanem a mellem, a combom, az ölem, a bőröm és legfőképp az arcom. Sőt, a gyerekeim és az unokám is. Könnyű lenne azt mondani, hogy az öregedés miatt. Részben igen, talán amiatt is. Mintha valami megsértődött volna bennem, és őszintén szólva kényelmes is volt. Nem kellett gondolkodnom, a rutin vitt magával. A tárgyak pedig olyan hűségesekek voltak. Tudtam mindent, hogy hova kell nyúlnom, mikor, mit kell mondanom, hogy a lehető legkevesebb konfliktus legyen a férjemmel vagy épp a gyerekeimmel. Azt hittem, én halok meg előbb, de nem. Szívszélhűdés. Zutty. Csak úgy összeesett. Még meghalni is precízen tudott. Valahogy megkönnyebbültem, amikor rászórtam az első marék földet, de az elején nagyon keserves volt nélküle, olyan jó lett volna, ha legalább belém köt, mint régen, hogy ne a porcelánon vág-

jam fel a metélőhagymát, vagy hogy mosás után miért nem hagyom nyitva a gép ajtaját, száradjon ki a dob. Aztán az egyik barátnőm mondta, hogy ne ücsörögjek már annyit otthon, járjak el vele úszni. Hatvanéves is elmúltam már akkor. Évtizedek óta nem jártam uszodában, a gyereket is direkt más edzésekre járatam, fájtak volna a szagok, a hangok, a nagy kékség.

A nyitott ablakon keresztül enyhe szellő hozott be valamit a hajnali hűvösségből. A kórház udvarán pedig eszeveszett éneklésbe kezdtek a feketerigók.

– Akár hiszi, akár nem, sírtam, amikor újra beleereszkedtem a medencébe. Sírtam, mint egy gyerek, olyan jó volt, mintha az a sok év az uszoda nélkül nem az én életemből hiányzott volna, de attól, hogy újra vízben voltam, visszatértem én is. Attól kezdve minden nap lejártam úszni, szaunázni. Aztán nagyjából fél évvel később egy délután, amikor leúsztam a szokásos napi kilométerem, nem figyeltem oda, egy régi szeretkezést idéztem fel a férjemmel, az elsők közül az egyiket, és nem láttam, hogy az öltöző közepén ott van egy nagy tócsa. Talán valaki ott facsarta ki az úszódresszét. Combnyaktörés, ennek már tíz éve. Szép lassan megtanultam újra járni, de nem mertem visszamenni az uszodába. Az orvos is azt mondta, jobb az nekem, ha nem kockáztatok. Aztán jött ez a kór. Lépésről lépésre halad végig a testemen. Látja, már szinte csak az arcom mozog. Néhány hete még meg tudtam fogni a telefont, hogy beszéljek az unokámmal, most már az sem megy. Nem tudom, hogy még miért élek. A napokban viszont láttam egy természetfilmet, vagyis inkább csak hallottam, mert hosszú ideig nem tudom egy irányba fordítani a fejem. Egy delfinkísérletről szolt, ahol a kutatónő egy olyan házban élt a delfinjével, amit átalakítottak medencévé. Az egész ház medence volt! Meg akarta tanítani beszélni, de nem sikerült, elvették tőle a támogatást, a delfin bekerült egy delfináriumba, a nő nem is látogatta, a szegény állat bánatában pedig öngyilkos lett. Nem volt miért tovább élnie.

Ágnes erre kinyitotta a szemét.

– Az állatok nem tudnak...

– De igen, a delfinek igen, éspedig azt is tudom, hogyan: nem vesznek többé levegőt. Azóta is egyfolytában ez a delfin jár a fejemben.

Evelin nézett be az ajtón.

– Hát itt lazszálsz, gyere már, a kettesben az Imre bá valahogy lefejtette a kezéről a kötést, és átmászott a rácsokon. Most ott fekszik a saját húgyában.

– Megyek már. Anna néni, még visszajövök.

– Hát bűn ez? Bűn akarni a halált?

Egy áprilisi napon halt meg végül. Ágnes épp szabadnapos volt. A reggeli kávéját itta, kifelé bámult nyolcadik emeleti panellakása ablakán, mert hatalmas pelyhekben hullt a hó. Sosem látott még ilyet. Az amerikai cseresznye hatalmas, rózsaszín virágai alig látszottak a hótakaró alatt. Ekkor szólalt meg a telefonja. Az egyik kolléganője hívta, aki tudta, mennyire szereti a nénit.

Mikor másnap munkába ment, egy újabb beteget talált Anna néni helyén. Az ágyak maximum fél napig voltak üresek, hosszú várólistán sorakoztak azok, akiket a rokonaik már nem tudtak otthon elviselni.

Ebédidőben aztán ahelyett, hogy elment volna enni, becsengetett a pro-szektúrára. Látni akarta Anna nénit, talán, hogy elhiggye, tényleg meghalt. Nézte az

arcot, sima volt, és végtelenül békés. Mellkasán egy vízszintes és függőleges vágás keresztelte egymást, a fehér, papírvékony bőrt elnagyolt pelenkaöltéssel varrták össze. Ágnes megsimította majd megszorította a nő jéghideg kézfejét, aztán intett a boncnoknak, hogy visszatolhatja. Hogy ne lássa könnyeit, a látletet kezdte olvasni, amelyen az állt, hogy Anna néni tulajdonképp nem a sclerosisba halt bele, hanem légmelle lett. Folyadék gyűlt a mellhártyák közé, de valahogy senkinek sem tűnt föl, hogy fulladozik. Szép lassan, némán ment el.

Ágnes kért egy cigarettát a boncnoktól, aki szó nélkül nyújtott is felé egy szálát, körme hosszú volt és piszkos. Kilépett a fénybe, a tegnapi hónap már nyoma sem volt. Az első slukk után rosszul lett, és csak nézte a füstölgő cigarettát, a fehér bőrt, ahogy átütnek a kék erek, és már néhány májfolt is barnállik rajta. Nem várta meg, amíg végigég a szál, elnyomta félúton, és egy csikkekkel teli konzervdobozba dobta. Két szabad kezét összedörzsölte, élvezte, ahogy a vér szétáramlik ereiben.

Fig10 SANTA MÍNIM

